

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Zpráva ze semináře k dětským dlužníkům

Dne 15. dubna 2019 proběhl na půdě Ústavu státu a práva AV ČR, v. v. i., v Praze seminář k aktuálnímu poslanceckému návrhu zákona, který si klade za cíl zlepšit postavení dětských dlužníků v českém právu a je momentálně projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR.¹ Přístup předkladatelů návrhu zákona lze shrnout tak, že v hmotněprávní rovině navrhuje vložit do občanského zákoníku nový § 36a, na jehož základě by dluhy nezletilých, kteří nedovršili věku patnácti let, *ex lege* přecházely na zákonné zástupce, o děti pečující osoby či stát. V rovině civilního procesu by mělo být postavení nezletilých posíleno zejména pravidlem, na jehož základě by fyzické osobě, která není plně svéprávná, byl opatrovníkem pro zastupování takové osoby v řízení primárně ustanoven advokát a pouze, pokud by se jevílo zastoupení zákonným nebo jiným zástupcem jako nepochybně plně dostačující k ochraně práv této osoby, nebyl by advokát opatrovníkem ustanoven. Za předkladatele se semináře účastnili *Daniel Hůle, Kristýna Dolejšová Kabelová a Pavel Uhl.*

Úvodem setkání *prof. Eliáš* shrnul stav aktuální praxe, kdy počet exekucí vedených vůči dětským dlužníkům je bezpochyby tíživý společenský problém.

Za předkladatele návrh představil především *Daniel Hůle*, který zrekapituloval stav, kdy nejčastějšími dluhy dětských dlužníků jsou pohledávky dopravních podniků za jízdu na černo a také pohledávky telefonních operátorů. V případě pohledávek telefonních operátorů se situace v posledních letech mírně zlepšuje z důvodu zpřísnění praxe ČTÚ. Poslední skupinou mohou být pohledávky knihoven. Byť počet exekucí vůči nezletilým dětem klesá, jedná se o nadále významný problém, jehož přesné dopady je obtížné statisticky postihnout, neboť v řadě případů je exekuce pro dluhy z dětství zahajována a vedena až po dosažení zletilosti, a data o tom, že kdy v takovém případě dluh pochází, nebývají k dispozici.

Kristýna Kabelová doplnila, že v současnosti se objevují i dluhy dětí z nájemních smluv nebo z ubytovacích smluv. Připomněla recentní nálezy Ústavního soudu,² kdy vyjádřila názor, že i stávající úprava by v případě některých dluhů byla dostatečná, pokud by judikatura vyložila předmětná ustanovení občanského zákoníku jinak.

Doc. Havel vznesl dotaz, zda není možné věc řešit sjednocujícím stanoviskem Nejvyššího soudu. Účastníkům semináře nebyl takový pokus znám. Vyjádřil pochyby, zda není možné problematiku dětských dlužníků řešit jiným způsobem než nekonceptním zásahem do podstaty právní úpravy svéprávnosti, jak je obsažena v občanském zákoníku. Jako o konceptním řešení by naopak bylo možné uvažovat o zvláštní úpravě oddlužení pro dluhy pocházející z doby nezletilosti.

Doc. Hulmák připomněl, že řada exekucí může mít pozadí nikoliv soukromoprávní, například dluh na dani z nemovitosti, a že tedy předkládaná novela nevyřeší problematiku

¹ Parlament České republiky. Poslanecká Sněmovna Sněmovní tisk 456/0, VIII. volební období. Dostupné z : <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=456&CT1=0>> [cit. 10. 5. 2019].

² Zejména nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. II. ÚS 1864/16. Nutno podotknout, že seminář se konal před vyhlášením nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 4. 2019, sp. zn. II. ÚS 3814/17.

komplexně. Zároveň vyjádřil názor, že by mohlo být přínosnější otázku řešit v oblasti sociální péče o děti.

Doc. Melzer vyjádřil názor, že se jedná o podstatnou otázku. Strukturálně z jeho pohledu dluhy nezletilých dětí vznikají a) ze smluv – kdy z pohledu koncepce svéprávnosti není vhodné, aby dítě bylo schopné zavazovat fakticky vlastní rodiče nebo jiné osoby; b) z deliktů či z bezdůvodného obohacení; c) z veřejnoprávních titulů – ty je nutné řešit v rovině veřejného práva. Nepochybně je možné se shodnout na tom, že je zapotřebí, aby děti do dospělosti vstupovaly nezadlužené. Tak například v německé praxi není možné, aby dítě do dospělosti vstupovalo zadlužené, stav jeho jmění může odpovídat nejhůře nule. Předkládaný návrh však nenabízí z jeho pohledu koncepční řešení a navíc má řadu dílčích slabín, když mimo jiné upozornil například na možnost postoupení pohledávek. Pokud by měl být problém vyřešen koncepčně, nabízí se cesta revize pravidel svéprávnosti, s inspirací rakouskou nebo německou úpravou, tedy zakotvením jasných věkových hranic.

Doc. Frinta připomněl, že i stávající právní úprava nabízí možnost ochrany dětí, a to zejména prostřednictvím omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti osob, které nevykonávají svou rodičovskou roli řádně, a případně také jmenováním opatrovníka pro správu jmění dítěte. Zároveň je třeba nezapomínat na to, že nezletilí by měli mít možnost požadovat také náhradu škody po osobách, které neplnily své povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti řádně.

Dr. Šínová doporučila, aby se problematika vyřešila zejména v oblasti procesního práva, a to případně včetně osob s omezenou svéprávností.

Prof. Eliáš vyjádřil názor, že stanovení věkových hranic pro civilní deliktní odpovědnost může vést k výraznému budoucímu sociálnímu problému, kterým by byla generace nezodpovědných dětí.

V rámci diskuse mezi předkladateli a akademickou veřejností se tedy ukázalo, že i když panuje shoda na tom, že situace „dětských dlužníků“ je společenský problém zasluhující řešení, značně se rozcházel představy o konkrétním řešení. Z pohledu akademiků by bylo na místě zvolit koncepční řešení, kterým může být posílení ochrany nezletilých nesvéprávných osob v procesní rovině, v rovině insolvenčního práva, případně komplexní revize principů, na kterých stojí současná právní úprava nabývání svéprávnosti. Předkládaný poslanecký návrh zákona však bohužel žádnou z těchto cest nevolí, a představuje proto nekoncepční zásah do principů, na kterých stojí současné české soukromé právo.

Martin Kornel*

---

* Mgr. Martin Kornel, Ph.D., katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, E-mail: martin.kornel@law.muni.cz.